

եան լինելու թիւերը, որ շուտով նստարաններ չեն ելնում, և աշակերտները ամենքն ալ գրասենյակն ունենան առջեւին. սակայն դժուարութիւնը այն է որ, բնակութեան եկամուտը բաւական չէր հիմակուհի մայր տղան ծախքը բնելու. և այս պատճառաւ նոյն բարի կարգադրութիւնը ետ պիտի մնար. բայց բարեգութիւնը հայրենասէր սրբազանը, ինչ և իցէ կերպիւ այս բանին ծախքը գտնելով, ինքը յանձն առաւ եղաւ վճարելու այս ծախքը, և անմիջապէս զբաւանդանքը և նստարանները շինուեցան. որն որ Ստանիսլաւ զարաւան բարեկարգութեանը շատ նպաստաւորաց եղաւ: Ամենապատիւ սրբազան Պատրիարքը՝ ճշմարիտ սրտով կը համարուի սուրբ Սահակեան լինելութեանը, որն որ Վորին խորհրդով սրբապետութեան առաջադրութիւնը սոքա արարական խնամքովը, յաւանք որ յառաջագէտ պիտի ծագի Սիւնեաց ազգագումը բնակութեանը պէս, որուն պիտի որ սրբապետներէն մէկն ալ, մեր սրբազան Հայրն է եղեր, ինչպէս որ կը լինէր և կը մնայ թաւիս:

ԱՍՈՐԵՍՏԱՆ

Պէտք է, 7 նոյեմբերի:

Ի իբրեանում գործքերը մի և նոյն վիճակի մէջ կը գտնուին: Հայտնի է հասարակութեանը որ անցեալները տան որ պայմանաւոր խնդիրները քրիստոնէայ չէին, և մեծ ծովապետին ըրած առաջարկութեանը պատասխան տալու համար. բայց տասը օրը արդէն լրացաւ, և յիշեալ չէին որ պատասխան մը չեմքին. այս պատճառաւ խորհրդարանը:

“Նայ և Հայոց մէջ, որ ասոնց քաղաքականութիւնը պաշտպանողական է. բան թէ արշաւական. ու հայ մը հեռիք սեպելով իրեն որ և իցէ մարդէ մը չհարուստը” կամ որ և իցէ եղանակով, ինքն ալ քիչ անգամ կամ թէ ամենեւին ուրիշին որդեայթ չըսէր”:

Եւ իշխեալ գաղղիացին այսպէս կըսէ. “Ստանիսլաւ է Հայը և խնդիր, խնդիր չափաւոր և գործունէաց (իշխեալ), և ասոն շահելու համար՝ աշխատութեան և ներքին խնայելու, և իր սպանները պահելուն կերպը գիտէ: Ամէն բանէն աւելի վաճառականութեան կը պարտաւոր. որուն խնդիր ալ տեղեկ է”:

Եւ օրինակ կը տեսնեն Ստանիսլաւ արեւելքի կողմը ըրած ճանապարհորդութեան դրբին մէջ:

Իշխեալ ուրեմն իմացիր քու ազգիդ պատմականութիւնը, և փառք տուր անոր՝ որ հաղորդիք քեզի ասանկ ազգի մը եղբայրութեան: Իսկ թէ որ կրկին արհամարհելու ըլլաս ազգը անոր թշուառութեանը ու աղիտութեանը համար, և նոյն մտքիդ մէջ պիտի կենտրոն ըլլաս թէ որ կրկին խնդիր հայ անունէն ու ազգիդ ազգեղութեանէն, երբ անոր սուրբ հարապատութեանէն, և գնա՞ ժամանակ՝ ազգասէրութեան անարգ անունը, և ազգ ու հայրենիք չունեցող ժողովուրդներէն սեպուէ: Տար քեզի հետ բոլոր անմիտ ազգասէրները, որ արդէն չըլլաք ազգասէրներուն յաջողակ ընթացքին:

Իսկ դուն ազգասէրդ, երբ որ ուրիշ ամէն ազգերուն նայիս ու տեսնես փառաւորը և անարգը, իմաստունը և ազգեղը, հարուստը և աղքատը, միտքդ բեր որ ամէն ազգ և թագաւորութիւն անհրաժեշտ փոփոխութիւններու տակ ինկած են ամենաւեր սանդղդէն. ժողովուրդ մը որ զինքը իմաստութեան գեղեցիկ գարնան մէջ կըսեպէ, և ամէն կերպ արհեստներով լեցուն, թող շատ չուրախանայ. գուցէ ձմեռը մօտեցեր վրայ հասեր է. իսկ

մեծ ծովապետը ապա ինչ համարեցաւ ինքը անձամբ երթալ ի իբրեանում հարուստին կողմը, որպէս զի իր ներկայութեամբ կարող ըլլայ համարել հասարակութիւնը թէ որքան հայրենական խնամք կը տանի խորհրդարանը Վառլը իրենց բարօրութեանը և անհորութեանը վրայ: Իսկ ինք թէ մինչև հիմայ երկու վիճակաց բնակիչները հաճութիւն տուած են կառավարութեան առաջարկութիւնը բնդուելու. այս երկու վիճակաց մէջ ժողովուրդին մեծագոյն մասը Տիւրքի են, և հիմակուսն քայմաբաժ Վալի Վահան խորհրդարանը են. իսկ միւս վիճակները, ուրեղի բնակիչներուն մեծագոյն մասը Վարդի են, չին ուղիւ հաղանդիլ Տիւրքի քայմաբաժներուն: Խորհրդարանը Հալիլ վաշան, որ կը ինչպէս թէ միտք չունի բնութեամբ հաղանդիցը լուսնունք, ի հարկէ կոտորանդուաբոյ պիտի գրէ, որ նոր հրամաններ և անգիտութիւններ ստանայ խորհրդարանը Վառլէն աս գործին վրայօք:

Եւ արդի վիճակը այնքան անգործութեան մէջ չէ. և ուրիշ զանազան կողմերն ալ մարդաստանութիւնը և գործիւնը անսպաս են:

Քանի մը օր կայ, որ օսմանեան երկու եռայարկ նաւ, և երեք պոլսիկ պատերազմական նաւեր ձումբայ ելան Վարմուրիցալ երթալու. ուստի հիմակուհի մայր միայն մէկ ֆուէկաթ և Վառլի ճէֆա շոգէնաւը մնացին մեր նաւահանգիստը:

Եւ քեզի պնդումը կառավար, իշխեալ փաշան որ քիչ մը տեսնէ ի վեր հոս կը գտնուէր օդափոխութեան համար, երեկ միւսաւ:

Երուսաղէմէն եկած լուրերը հոկտեմբերի 26 էն են, և կը ծանուցանեն թէ երկու գունդ կանոնաւոր

զուն որ քու ազգը աղիտութեան ու տառապանաց ձրմեան մէջ կըսեպէ, գիտնաս որ իմաստութեան գարնան գունդը կամոց կամոց կը բացուին և գիտութեան հոսը կըսկսի բուրբլ գրախափ նման Հայաստանի տեղու անքններէն:

Չեղի կազաւմ, ո՞ր ազգասէրներ, երբ որ ազգին գեմ ձեր ազգակիցներէն լեզու կը կոխեն նախապետներ լեւու ըլլաք, աշտընիդ երկինքը դարձուցէք. հառաջանք հանելով յուսացէք անոր, որ կրնայ լուսաւորել մարդուս միտքը և պիտի սի ճամբաներէն առաջնորդել, որ երանութեան բոլորը կըսանի:

Երբ որ աս յուսահատելի խօսքըս լսելու ըլլաք, թէ “Հայոց բազմին աստղը խաւարած ու անլոյս է”, մի վախճաք ինչու որ ազգասէրներուն թիւը օրէ օր աւելնալու վրայ է: Ասան զի ան ժամանակը յայտնապէս պիտի տեսնեն և ամէնում որ մեր փառաց արեգակը խաւարած չէ, և ոչ իմաստութեան արուստակը կորսուած:

Երբ կը լսէք թէ “Հայոց ազգը կը խնայի իր վաճառականութեանը անխնայ և վատաւարներ (չալկան) միջոցներ, որ յանկարծ գիտուած մը պատահելուն շփոթութեամբ և իր լոյսը կորսնցունելով, ցորենը բերանը՝ երկայն գաշտը կը քալէ կերթայ և իր բոյնը չհասնիր, բոլորէն վեր կը լսէ և վար կիջնայ, ազգիս անգին յուսահատելով կը վազէ, իր եղբայրները յուսալով կը փնտռեն և անլոյս կը լսուի կերթայ, և անցնողներէն զարհուրելով քարի մը տակ կը պահուէր, և կը մեռնի կը մնայ հոն տուանց մէկը օդներու իրեն. աս խօսքս լսելու ըլլաք նէ, կրկին կըսեմ, ուրիշ բան մը մի ընէր, այլ աշտընիդ երկինքը վերցուր, հառաջէ արաստունքով, որ ամենողորմ Վատուոյ սիրտը կակղնայ, և այն թագաւորներուն բարեկեր խնամքովը որոնց հովանաւորութեան տակը կը վայելենք մեր կեանքը, հովուէ քեզ իր

զօրք Լաֆայէն հասնելով նոյն քաղաքը, հասարակութեան երկինքը քիչ մը փարատեր է. ինչու որ անցեալները պատահած մարդաստանութեան պատճառաւ ժողովուրդը ահաւորի մէջ մնացիր էր: Հայտնի փաշային համար, կըսուի եղբիւ Վարուստի զէմի մէջ, թէ իր պաշտօնէն պիտի դուրսէ: Եւ Քայի և իտալի կառավարները սպաննուող եղբայր գործներուն դեռ պատիւ մը տրուէր չէ:

ՄԱՆԵՂՈՒՆԻՆ

Սեպտեմբերի 9 նոյեմբերի:

Եւրոպայէն եկած վերջին նամակները կը ծանուցանեն թէ բարձր և ստորին Տիպլայի տպատար բնակիչներէն մէկ մասը քաղաքէն հեռանալով մէկ տեղ մը ժողովուրդ են, ուսկից միտք ունին նորէն զէմ զինքը կառավարութեան բարեկարգ հրամանացը. բայց թէ որ այս անգամ մարդիկը երկար ժամանակ յամառեալ մնան իրենց անօրէնութեանը մէջ, Հայրենասիր փաշան մէկ երկու գունդ կանոնաւոր զօրքով ասոնց վրայ պիտի յարձակի կըսեն, և երկրպագութիւն չկայ թէ շուտով յաղթուելու են տպատարները, ինչու որ մէջեւինն ու միտքանութիւն չունին:

Բուլղարի բանակին սպարապետ Ռէշիտ փաշան մէկ շատ կալանաւոր խրկեց Սեպտեմբերի այս օրերս. որոնք Տիպլայի պատերազմին մէջ ձեռք անցած են. այս յանցուորները անմիջապէս կոտորանդուաբոյ պիտի խրկուին: ուրեղի զառապանք ըլլալով իրենց եղբայրները թանկութեանը վրայօք, ամէն մէկին արժա

ձեռքին շոքին տակը և ստաճնորդէ դէպ իմաստութիւն և ի խաղաղութիւն:

Մասն Բ:

Խորը աշխարհքս ժուռ եկող ճամբորդները՝ Հայոց հիմակուսն հանգամանքներուն կերպարանք մը տալ ուղեւով, կըսեն. Եւ ազգըս կանոնաւոր է և աշխատասէր, պարտաւոր կեանք անցնելուն թշնամի, և ամէն բանի կարող, չկայ բան մը որ Հայուն զօրութեանէն զուր ըլլայ իր անխնայ համբարութեամբ ամէն դժուար արդիւններուն կը յաղթէ. աշխարհք է ու իր սրտանա նայածքովը ամէն ազգերէն կը գերազանցէ շահասէր Հայը: Ստակ շահելու համար աշխարհքս ժուռ կուգայ, ասոնց յոգնելու կը պարտաւորու ամէն տեղ կը հասնի: Եւ որ գացի նէ, կըսէ մէկը, տեսայ որ երկրին վաճառականութիւնը Հայերը գրաւել են, Պորթեղ, Ստամբուլ ու Լաւա կը գրեցներուն վաճառականաց մէջ ամենէն հարուստները Հայերն են. Հնդկաստան, Պարսկաստան ու կովկասային երկրներուն մէջ ասոնցն տեղը Հայերը ունին, և կը զարմանանք տեսնելով հայ վաճառականները մինչև Վառլ թիւի մէջ (Հիմնաւոր): Թէ որ աս աշխատասէր ազգը ոտքի վրայ կըսած ըլլար, վաճառականութեան մասին Եւրոպայացի հետ ալ կընար մրցել (եւրոպ թիւ մաթ), վասն զի Վառլի կը միջին երկրներուն մէջ՝ ուր տակաւին երեւելի Եւրոպայցի ոտք չէր կոխած, Հայերը նախ երթալով՝ նոյն երկրին բարութիւնները իրենք ձեռք բերին, ու բոլոր Եւրոպայու վարժապետ եղան վաճառաշահութեան առաւուրին մէջ: Եւ ամէն բարեկարգութիւնները իրենց մտաքը հաստատութեան, սրտին անյաղթելի քաջութեանը ու մարմնոյն հաստատ կազմութեանը և բարեկամ բնաւորութեանը հետ մէկտեղ, յարգելի և պատուական կընէ զինքը Օսմանեան մեծի տէրութեան առջին, անոր համար Հայերը սկզբաւ

Նախորդ եղած պատիժը պիտի տրուի : Տիպարայի քա-
ղաքային Էսքիֆի փաշան և անոր եղբայրը թաղիկ
այս ալ բանալը դրուեցան իհշտ փաշային հրա-
մանաւ : Ինչու որ գաղափարութիւն կրնն առնու-
իլ, թէ Տիպարայի ապստամբութեան և խռովու-
թեանցը մասնակից եղած են ծածկարար : և այս
պատճառաւ մայրաքաղաքը պիտի խրկուին : անոնց
գաղափարները տեսնելու համար : Հիմակահիմայ զեռ-
խաքիկ կը գտնուին այս երկու յանցաւոր երեւելի
պաշտօնատարները :

Երէկ 1050 հոգի նոր գլուղ ալաւանացի զինուոր-
ներ պէտքը խրկուեցան իհշտ Էսքիֆ և Նիքիթի
բաւաժ օսմանեան շողենաւերով : Եւս զինուորները
Եւրոպայի դուրաց բանակին հետ միաւորուելու են :

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՆԻՐԻՔԻ ԳԼԳԳԻԼ

Մարտիկա, 8 նոյեմբերի :

Բնութեան 6ին պատերազմական շողենաւը Մոնթե-
նալ բաւաժ հաւաք մեր նաւահանգիստը Ղեկալի-
քի դարով : Եւս շողենաւուն մէջն էր խելի գլուխ
Մարտիկա Պիւժօն, որ Ղեկալիքի ընդհանուր
կառավարն է : Մարտիկայի հատարակութիւնը
խիտ փութաւոր ընդունելութիւն ըրաւ յիշեալ ե-
րեւելի պաշտօնատարին : որուն մեծ հացիկը լի մին
ալ բլին լիտորներն մեծ սրահին մէջ, ուրտեղ 400
հոգիէն աւելի հրաւիրուած էին : Մարտիկա Պիւ-
ժօն շատ մարդասիրութեամբ և քաղցրութեամբ

նէ մինչև հիմա իրենց ձեռքը ունին արքունի գործոց
տեսչութիւնը, այլապէս կողմերու կուսակալաց (փաշա-
ներուն) հազարապետութիւնը (վերականգնութիւն), զորքե-
րուն ու բանակներուն անտեսութիւնը և գործակալու-
թիւնը, ու ձեռագործ արուեստից մէջ բոլոր արեւելեան
աղբերէն գերազանցած են : Դարձեալ Ռուսաց և Պար-
սից երկիրներուն, և Ազգիպետսի մէջ հարկաւոր սեպուած
են Զայրը՝ քաղաքներու ու գեղերու շինութեանը հա-
մար :

Պակայն հոս կարեւոր խնդիր մը կայ հարցընելու : Թէ
ինչէն է որ սպառնալի ազդ մը պատուականութեամբը
գերադանցած՝ հիմայ ուսման, գիտութեան և իմաստու-
թեան կողմանէ պիտի աղքատ մնացիր է : Թէ որ ամէն
բանի ձեռքը կը հասնի նէ, ինչո՞ւ ուրիմ իրեւ ազէտ ու
անտրուստ կ'արհամարհեն զինքը իր նախատողները :
Թէ որ ինքնից ու վարպետ է նէ աշխարհային գիտու-
թեանց և ուսմանց մէջ, ինչո՞ւ համար անուստ մնու-
թեան խաւարին մը մնացիր է : Դամանակ է հիմայ
քննել ու տեսնել թէ ի՞նչ պատճառաւ մեր ազգը ու-
սումնասիրութեան ջանք չտանիր, և քաղաքականու-
թեան մէջ եւս մնացած է :

Դամանակին հանդամները, աղքատութեան վիշ-
տը և եղբայր իրարմէ բռնութիւնը առ վիճակիս մէջ ձը-
ղեցին մեր ազգը ինչպէս կրանները :

Եւս Դամանակին հանգամները ըսինք, վասն զի
Խաղաղատեան թաղաւորացի օրէն ի վեր ցաւալի տեսա-
լան մը կ'ազած էր Զայրց աշխարհքը : Եւս ևս առաջ խաղաղ
ծովու կրնամներ : Իսկ ան տակնուվրայ եղած ժամանակ-
ները արեւելքէն ու արեւմուտքէն մասնաւոր թէ բոլոր
կողմէն մեր աշխարհքը ասպատակութեան կը վաղէին բար-
բարոս աղբաց ալիքները, և ստատիկ հեղեղները վաղած
ժամանակը զամէնքը կը զարհուրեցնէին, մեր գիշա-

պատասխանէ՛ց իր կենացը զինի խմելու տտներ և
զած քաղաքակրթական և ինքնակցական խօսքերուն :
այլև Ղեկալիքի աշխարհակալութեանը վրայօք խօ-
սելով ըսաւ : Թէ յիշեալ երկիրը հիմակահիմայ
մեծ հանգստութեան մէջ է : քաղաքակրթութիւնը և
և բարօրութիւնը օրէ օր կը յաւաքանայ, և հասա-
րակութիւնը ընդհանրապէս մեծ ապահովութեան
մէջ է : Եւս հաստատածին եկամուտը որ 1840ին մի-
այն 4 միլիան ֆրանք էր, հիմայ 20 միլիանի կը հաս-
նի : Եւս ապա ժողովրդոց թիւը, որ 1840ին միայն
25,000 հոգի էր, հիմակ 75,000ի կը հասնի : ուստի
Մարտիկայի բնակիչները՝ իրենց քաղքին զիրքին
պատճառաւ, մեծ օգուտներ կրնան քաղել, բաւա-
Ղեկալիքի նահանգին հետ ունեցած առևտուրնին
ծաղկեցնելով :

— Բարձրագոյն Դոնիկի իշխանը և (մովի
զուբը, քանի մը օր կայ, որ Կոմեր ըսուած շագե-
նաւով ճամբայ ելան Գուլիսի նաւահանգստէն՝ Կա-
փոյի երթալու համար : ուրտեղ արքայադուռն (մա-
լի զուբը ամուսն 13ին պատուելու է Սալիքի իշ-
խանահիւն հետ : Պարիկ նաւատորմի մը ուղեկից
եղաւ Սահափաւ թաղաւորին որպէս, որոնք շու-
տով Կաղլիսի գաւառաւ են Մարտիկայէն անցնե-
լով ուրտեղ արդէն մեծ պատրաստութիւններ կը
լան փառաւորապէս ընդունելու համար յիշեալ
բարձրագոյն թաղաւորացի իշխանները :

— Կաղլիսի խորհրդարանները, արքայական հը-
րամանաւ՝ ամուսն 28ին պիտի բացուին : արդէն քա-
ղաքական երեւելի անձինքը ամէն կողմէն ժողովուած
են փարիզու մէջ :

զուններուն հրաշալի շէնքերը թեթեւ ըստափայտի (սա-
լի) պէս, ալիքները մէկմէկէ կը յափշտակէին, ու անոնց
ժայռերուն (դայաներուն) զարնելով կը խորտակէին : և
խեղճ նաւաստին՝ ալիքներ ազգը, վերջին շունչը հասած
մահուան երկիրը մեծապէս կը զոհուի : Եւս ահա
ազմուկին մէջ, ան ցաւալի տառապանաց մէջ, ան
նաւաստիներուն ողորմելի անսիրտ : շատերը ծովուն խորը
երթալով կը խորտակուին, քիչերը միայն տկար փայտի ու
պաւիտներով՝ ինքրիկներն աշխարհու կը ջնջան : ու հա-
զիւ քանի մը հոգի կաղ կոյր ու անգամներ խորտակուած
ան մեծ ծովուն կամ անպատ կը զինուոր : եղբրը կը
խալսեն զիրենք, ու կը լինեն մերկ ու թաղած : որոնցմէ
մէկը խեղճ ու տկար ժողովուրդս սերկելով առաջ եկանք :
Եւս ևս : Ս'ի վարպետ զեկալիքները ու սրաւա
առաջնորդները ամէնքն ալ հեղեղներուն մէջ կորսուե-
ցան, ու միշտ տակնուվրայ ընող սպառնալիքներով զո-
ղաց երեւաց մեր երկիրը, որ աստուածատու պարգե-
ներով լիցուն էր : Եւս ո՞վ որ զաստիք տկանը լսած
է, և ասոնց նման աղետալի պատահարները աշխարհ
տեսած է, կրնայ արդեօք քաջալերել զինքը ու նորէն
ան ալեւաստ (ֆուլթունալը) ծովէն անցնիլ նաւով :

Եւս օր, բանաւորներուն սպառնալիքները, թշնամ-
եաց յարձակումները, յանկարծ վրայ հասնող տառա-
պանքները ու նեղութիւնները, աղմուկները ու աշխար-
հաց կործանմանները պատճառ եղան մեր թշուառու-
թեանը, որ անցաւոր ու սանկ ու նանկ թշուառութիւն
չէ, այլ յաւիտենական ու անմեղքելի : Եւս զի մեր
ազգին մէկմէկէ հաւ քաջած զըկանքները անփորձա-
լի թմբուկներն մը ու վախկոտութիւն մը ձգեցին մեր վը-
րայ, որ ամէն բանէն մարդուս յոյսը կտրել կուտայ,
պիտեան որ մոռցնել տուին մեզի քաջութեան խորհուրդ-
ները ու գործքերը : որպէս թէ անգործ կենալը, անմոռ-

ՍՊԱՆԻՆ

Եւս զժամագէ տէրութեանը մէջ՝ բարեկարգու-
թեան և անգործութեան հաստատ մնալը անհրա-
կեւեանայ : Ինչու որ երկար ժամանակէ ի վեր զրե-
թէ ամէն երեւելի քաղաքական անձինքը խաղաղու-
թիւնը և հանգստութիւնը ձեռք բերելու կաշխա-
տին, այսու ամենայնիւ խռովութիւնը միշտ պակաս
չէ : Եւս մեր 15էն՝ Մարտիկայէն եկած նամակները
կը ծանուցանեն թէ մէկ նոր ապստամբութեան գաշ-
նակցութիւն մը երեւան ելեր է : Եւս ապստամբնե-
րուն միտքը՝ կառավարութեան զխաւոր տեսնակալ
իշխանները սպաննել էր, և պարտաւորել զթա-
ղահին որ նոր խորհրդարան մը հաստատէ : վասն
զի հիմակուան խորհրդարանը փոփոխութիւններ ը-
նել կուզէ 1837 ամին եղած Սալիքի սահմանադ-
րական օրէնացը (քոնստիտուցիոն) : Բայց բարի-
բաղդաւոր կառավարութիւնը ժամանակին իմանա-
լով այս անպատ մարդոց զաշխակցութիւնը՝ հարկա-
ւոր միջոցները անմիջապէս գործքի դրաւ, և շատ
յանցաւոր մարդիկներ ձեռք ձգելով բանտը զնեւ
տուաւ թէ Մարտիկի և թէ Պարիկի մէջ, և
քանի մը հոգի ալ մահու գաղափար տուեցան : Եւ
մահահիմայ թէպէտեւ ապստամբութիւնը բոլոր-
վին ոչնչացաւ, այսու ամենայնիւ զեռ կատարեալ
հանգստութիւն մը չեղաւ : և յայտնի չէ թէ ինչ
հետեանքներ կրնայ ունենալ ետքը այս ձախորդ
զխալուածը :

Թիւնը ու առաջ չգնացող կեանքը մեզի հետ մեկտեղ
ծնած բնաւորութիւններ են : Եւս յիշատի : Ինչու որ քա-
ղաքներուն կործանելով ու հայրենի յիշատակներուն
կորսուելով իմացանք թէ կարելի չէ, որ մեր երկրին մէջ
հաստատուն մնան և յաւիտենաւ տեսնել երեւելի գործքերը
և համբաւը, ապրանքները ստացուածքները յափշտակե-
լովն որ մեծ աշխատութեամբ զիջուած էին : Խիստ խո-
րունկ տպաւորեցաւ մերիններուն արտին մէջ, թէ շատ
կարասիները չէ թէ միայն աւելորդ են, հապա նաեւ շատ
կիրքերու պատճառ են, ու իրենց կենաց ալ մեծ վտանգ :
Եւս թմբուկներն մինչև մեր օրերը կը տեսնէ : անանկ որ ա-
մէն մարդ անփորձ ու վախկոտ, ամենակն բանի մը ձեռք
չգործել վախկոտով որ վերջը չյաջողիր իրեն : Եւս ան
տախտի հաստաց մեզի սա անիմեալ թմբուկները, որ
մեր մտաց աշխին առջեւ վարապայր քաջաւած ըլլալով
ալ չենք կրնար տեսնել և իմանալ մեր թշուառութիւնը
անոր համար գիտութեան արուեստներու և քաղաքակա-
նութեան զարգացումը ու ծաղկելը բանի մը տեղ սեպ-
ուած չէ մեր քովը : Եւս անիկ կենաց համը առած չըլլա-
լով, երանութիւն կը տեսնենք ան օրը՝ որ առանց նեղու-
թեան վայելիլու ըլլանք, ու տգիտութեան օրերը՝ ըյս
մը կը տեսնենք Եւստուսմէ ծագած :

Եւս օր մարդ մը տեսայ ձերմակ մորուք, որ կը-
կրտէր վարձապետին հետ իր տղուն համար, և կը տես-
նէ Վարդալ գիտնալը մարդուս կենացը ամենակն օգուտ
“մը չունի : Թող իմ տղաս չուկան (չարչուն) երթայ,
“նոսի խանութին մէջ ու սորվի երկու ստակ վաճառելի
“ու աւուրչէքը հանել : Եւս հարկըր ատ անտանկ
“ծառայութիւնը չբաշտած մինչև խոր ծերութիւն ապ-
“րեցան, և Կա փառք Եւստուսմէ, սա տարիքս հասեր եմ
“առանց կսրգալ գիտնալու : կերպ օրուան հացս, անու-
“թի անկողին չմտայ : բաւական է որ իմ պատկա ալ, իմ

